

Čtyřicet dní s Biblií 2020

Moc a slabost Božího slova Jr 36

1. Pokyn k sepsání slov Hospodinových (verše 1-8)

Pokyn k sepsání slov Hospodinových Jeremjáš obdržel ve čtvrtém roce vlády krále Jójakíma. Na rozdíl od svého otce Jóšijáše byl Jójakím bezbožným králem (viz 2Kr 23,36-24,6; 2Pa 36,5-8). Čtvrtý rok jeho vlády byl rok 605 př. Kr. Toho roku Babylóňané pod vedením (zatím) korunního prince Nebúkadnesara porazili Egypt. Král Jójakím se stal vazalem Babylóňanů. Byla to doba vzestupu moci Babylóna v oblasti Předního Orientu. A právě v této době dostal Jeremjáš od Hospodina pokyn, aby sepsal všechna Boží slova, která obdržel od začátku své prorocké služby až doposud. Všechna tato poselství Jeremjáš obdržel zhruba během 20 let, počínaje rokem 627/626 př. Kr., což byl třináctý rok vlády krále Jóšijáše (Jr 1,2). Byly to zejména zvěsti o soudech, které měly dopadnout na Judsko, kvůli jeho odklonu od Hospodina (srov. Jr 36,29). Ve svitku mělo být opakování všeho, co Bůh doposud Jeremjášovi řekl o Izraeli, Judsku, i okolních národech. Hospodin vyjádřil naději, že když lidé ty hrozby uslyší, odvrátí se od svých zlých skutků. Chtěl jim dát znovu šanci k pokání. A kdyby opravdu pokání činili, byl připraven jim i odpustit. Takový je náš Bůh! Je nakloněn k odpouštění těm, kdo opouštějí své zlé cesty a vracejí se k němu (srov. Ez 18,23.32).

Svá slova prorok diktoval svému pomocníku/písaři – Bárukovi (viz také Jr 32,12-16; 43,3.6; 45). Báruk prorokova slova neupravoval, ale psal je tak, jak mu je Jeremjáš diktoval. Přitom je možné, že tento první svitek neobsahoval úplně všechna slova proroka, ale pouze jejich shrnutí v podobě hlavních myšlenek (srov. Jr 36,32). Místo sebe poslal prorok do jeruzalémského chrámu Báruka. Do chrámu se měl vypravit v den půstu, kdy bude v Jeruzalémě hodně lidí ze všech koutů země. Boží slovo se tak mělo dostat k co největšímu počtu posluchačů. I Jeremjáš vyjadřuje naději, že se snad lidé dají Božími hrozbami pohnout k pokání. To byl jeden z hlavních účelů prorokovy služby – pohnout lidi k tomu, aby se vrátili k Bohu. Jeremjáš se z nějakého důvodu nemohl do chrámu vypravit osobně. Ve verši 5 v Českém ekumenickém překladu čteme, jak Jeremjáš říká: „*Jsem ve vazbě ...*“ Bible kralická překládá: „*Já záповěd maje ...*“ V hebrejském textu zde nacházíme slovo **ÁCŮR**, které má význam „uzavřený, zamezený, znemožněný“. Jeremjáš jistě nebyl ve vězení, protože se mohl před králem ukrýt (srov. Jr 36,19.26). Pravděpodobnější je, že měl do chrámu zákaz vstupu, jak se to snaží ve svém překladu vyjádřit Kraličtí. Báruk udělal všechno tak, jak mu Jeremjáš nařídil.

2. Předčítání Hospodinových slov lidu a velmožům (verše 9-18)

K vlastnímu předčítání Hospodinových slov v chrámě došlo až o rok později, v pátém roce vlády Jójakíma, v devátém měsíci, tedy někdy v prosinci 604 př. Kr. V tomto měsíci byl vyhlášen mimořádný půst. Do chrámu v Jeruzalémě přicházelo mnoho lidí. Nevíme přesně, z jakého důvodu byl půst vyhlášen. Jednou z možností je, že se nedostavily obvyklé podzimní deště, a tak hrozilo sucho, neúroda a hlad. Podstatné ale je, k čemu chtěl tuto příležitost využít Hospodin. Jeho slovo se mělo dostat k co možná největšímu počtu lidí. Báruk ze svitku předčítal v místnosti Gemarjáše,

Moc a slabost Božího slova

Jr 36

syna Šáfanova. Šáfan býval písařem zbožného krále Jóšijáše, který ve své době prováděl reformy podle knihy Zákona Hospodinova (2Kr 22,8-14). Šáfanova rodina se k Jeremjášovi stavěla přátelsky. Šáfanův syn Achikam kdysi Jeremjáše ochránil před lidem, který chtěl proroka zabít (viz Jr 26,24). Není tedy divu, že Báruk využil k předčítání proroctví právě prostor, který patřil spřátelené rodině. Síň se nacházela poblíž vchodu do chrámového prostoru, kudy přirozeně procházelo mnoho lidí. Slovům proroka naslouchal Gemarjášův syn Míkajáš, vnuk Šáfanův. Ten odešel podat zprávu předním mužům země, kteří byli právě shromážděni v královském domě. Nacházeli se v síni písařově, což bylo asi něco jako královská kancelář. Když jim sdělil, co Báruk v chrámě předčítá, hned si to chtěli také poslechnout. Poslali tedy za Bárukem muže jménem Jehudí, který měl prorokova písaře přivést k nim do kanceláře. Tento Jehudí musel být něčím důležitý, poněvadž je velmi přesně identifikován třemi jmény svých předků (verš 14). Snad byl významný tím, že to byl později právě on, kdo králi předčítal slova proroctví (Jr 36,21).

Velmožové se k Bárukovi chovali přátelsky. Nabídli mu místo k sezení a požádali jej, aby jim svitek přečetl. Jejich reakce na to, co slyšeli, ukazuje, že Boží slova brali vážně. Chvěli se strachem (srov. Iz 66,2). S obsahem svitku chtěli rozhodně seznámit i krále. Snad aby se ujistili o pravosti spisu, ptali se Báruka, zda mu obsah svitku nadiktoval sám Jeremjáš. A Báruk jim to potvrdil.

3. Král odmítá Boží slovo (verše 19-26)

Velmožové měli ještě v živé paměti, jak král Jójakím naložil s prorokem Urijášem, který prorokoval podobné věci jako Jeremjáš (Jr 26,20-24). Vždyť mezi nimi byl i Elnátan (v.12), kterého před časem Eljakím za nešťastným prorokem vyslal do Egypta, aby tam Urijáše zatkl. Tušili, že král Jeremjášova slova odmítne a bude chtít proroka i jeho písaře zabít. Proto Bárukovi důrazně kladli na srdce, aby se on i Jeremjáš ukryli na neznámém místě. Potom informovali krále o svitku a o jeho obsahu. Král tedy dal svitek přinést a nechal si z něho předčítat.

Vzhledem k tomu, že byl prosinec, pobýval král v zimní části paláce. Hořel před ním oheň, u něhož se ohříval. Jeho reakce (a reakce jeho nejbližších služebníků) na čtená slova byla v příkrém kontrastu vůči reakci velmožů. Vždy když mu Jehudí ze svitku několik odstavců přečetl, král je odřízl (dosl. odtrhl, roztrhl, vyrval; sloveso Q-R-'; verš 23) nožikem a hodil do ohně. Nakonec skončil v ohni celý svitek. Král ani jeho nejbližší služebníci, se rozhodně strachem nechvěli. Ani neroztrhli (verš 24, sloveso Q-R-', viz výše) svá roucha na znamení zděšení. Místo svého roucha král postupně roztrhal a spálil Boží svitek. Zachoval se tu úplně jinak, než kdysi jeho otec, král Jóšijáš, když jemu předčítali z knihy Zákona Hospodinova (viz 2Kr 22,11-14). O Jóšijášovi čteme: „*Když král uslyšel slova knihy Zákona, roztrhl své roucho.*“ (2Kr 22,11 ČEP) Král si z Božích hrozeb nic nedělal. Velmožové na něho naléhali, aby svitek nepálil, on si však nedal říct. Mezi těmi, kdo naléhali, byl i Elnátan, kterého kdysi král poslal do Egypta pro proroka Urijáše (verš 25; srov. Jr 26,22 a Jr 36,12).

Ukázalo se, že velmožové znali svého krále dobře. Vzápětí několika svým služebníkům přikázal, aby Báruka i Jeremjáše zatkli. Hospodin je však ukryl. Nevíme kde a jak. Jisté však je, že nedopustil, aby se dostali bezbožnému králi do rukou.

4. Hospodinova odpověď na odmítnutí jeho slova (verše 27-32)

V reakci na královo zpupné počínání Hospodin proroku nařizuje, aby si pořídil nový svitek a znovu do něj zapsal všechna slova, která byla ve svitku spáleném. Tento nový svitek pravděpodobně

Moc a slabost Božího slova

Jr 36

obsahoval i slova soudu na adresu krále Jójakíma, která zde čteme. Král Jójakím nebude mít na Davidově trůnu v Jeruzalémě následníka. Měl sice syna Jójakína, který se po něm stal v Jeruzalémě králem. Avšak Jójakín kraloval pouhé tři měsíce, a pak byl přestěhován do Babylóna (2Kr 24,8-17; 2Pa 36,9n). Další slova Hospodinova vyznívají v tom smyslu, že Jójakím nebude mít řádný pohřeb. To odpovídá proroctví v Jr 22,18n. V historických knihách však o tomto Božím rozsudku nad Jójakím nic nečteme (viz 2Kr 24,6a; 2Pa 36,5-8). Hospodin potvrzuje, že na Jójakíma a jeho lid dopadne všechno zlo, které bylo ve zničeném svitku ohlašováno. A to všechno proto, že Bůh k nim mluvil a oni ho neposlechli. Jeremjáš s pomocí Báruka tedy vše opět sepsal. K původnímu obsahu svitku bylo přidáno ještě mnoho podobných slov (v.32). Tato skutečnost by mohla nasvědčovat tomu, že v prvním svitku nebyla obsažena úplně všechna Jeremjášova slova, nýbrž pouze shrnutí hlavních myšlenek jeho proroctví.

V tomto příběhu vidíme Boží slovo v jeho moci i slabosti. Má takovou sílu, že lidé se při jeho poslechu mohou trást strachy. Nelze ho nikdy úplně vymazat, ani zrušit jeho platnost. A Hospodin dokáže ochránit své posly i před vládci tohoto světa. Na druhou stranu mohou lidé Boží slovo klidně odmítnout, ničit jeho záznamy, pronásledovat jeho nositele. Avšak i přesto má Bůh vždycky poslední slovo. A budou to nakonec vždy jeho slova, na která dojde. Takové je i evangelium našeho Pána Ježíše Krista (srov. 1P 1,23-25).